Pojava sofizma i skepticizma

U petom stoljeću p.n.e. spominju se učenjaci koji su se na grčkom jeziku nazivali “sofisti”, odnosno mudraci i veoma učeni. No uprkos ve¬likoj količini podataka koje su imali o tada aktuelnom znanju, oni nisu vjerovali u stalne i nepromjenljive istine, i ništa nisu smatrali konačno poznatim i pouzdanim.

Kako prenose historičari filozofije, sofisti su po zanimanju bili učitelji koji su podučavali retorici i debati i obučavali su branioce (advo¬kate) za sudove, za kojima je u ono doba bilo mnogo potrebe. Ovo zani¬manje zahtijevalo je od branioca da može dokazati bilo koju tvrdnju, a odbaciti sve njoj oprečne tvrdnje. Bavljenje ovakvom vrstom podu¬čavanja koje je često bilo podložno krivim zaključivanjima postepeno je izazvalo pojavu mišljenja po kojem izvan ljudske misli zapravo i nema istine.

Čuli ste priču o čovjeku koji je u šali rekao da se u toj i toj kući dijele slatkiši. U svojoj prostodušnosti ljudi su se požurili iskupiti pred vratima te kuće. Malo pomalo, i sam čovjek koji je to izmislio počeo je gajiti nade u istinitost toga, tako da je, ne želeći izgubiti priliku da dobije besplatne slatkiše, i sam stao u red.

Čini se da su i sofisti bili žrtve iste sudbine. Podučavajući lažnim metodama dokazivanja i poricanja tvrdnji, postepeno su se takve sklonosti počele pojavljivati i u njihovim mislima – da zapravo istina i neistina ovise o ljudskoj misli, i zaključili su da izvan ljudskih misli nema istine.

Pošto je izraz “sofizam”, koji je značio mudar i učen, bio pripisivan ovakvim ljudima, on je izgubio svoje osnovno značenje i počeo se upot¬rebljavati kao simbol i znak za način mišljenja sukladan lažnom zaključivanju. Isti ovaj izraz u arapskom jeziku je uzeo oblik “sūfistī”, a iz njega je izveden termin “safsatah”.